

חשיפה: מי מפחד מפולארד?

מאת פזית רבינא - מקור ראשון - 04/04/08

באותיות ענק כאילו פרצה מלחמת עולם, הכריז 'ידיעות אחרונות': "המבקר יטרף שחרור פולארד". מי שטרח לקרוא את גוף הטקסט ולא רק את כותרות הענק, לא יכול להימנע מן הרושם שמאחורי הכותרת 'המבקר יטרף', מסתתר מישוהו המנסה לטרף דווקא את המבקר. מי מפחד כל כך מבדיקת מבקר המדינה בעניין פולארד?

על ראשו של מי בוער הכובע?

"הלוואי שאתבדה, אבל למישהו כנראה בוער הכובע על הראש". כך הגיב מבקר המדינה מיכה לינדנשטראוס לכותרת המוזרה ב'ידיעות אחרונות' בשבוע שעבר, שהכריזה באותיות ענק השמורות ליום של חדשה מרעישת: "המבקר יטרף שחרור פולארד". מאחורי הציטוט הסנסציוני מופיעה ידיעה חיוורת למדי, שלא מביאה שום עובדה חדשה, מלבד הבעת דעה של מקור אחד, עלום שם, המסתתר מאחורי הכינוי "בכירים במערכת הביטחון". בדיקת המבקר כשלעצמה, צריך לומר, איננה בגדר חדשות. היא נמשכת כבר שלושה חודשים, ובכל זאת 'ידיעות' בחר להקדיש לידיעה את שלושת העמודים הראשונים של העיתון, ויצר אכן את הרושם של כובע הבוער מאוד על ראשו של מישוהו. מי שטרח לקרוא את גוף הטקסט ולא רק את כותרות הענק, לא יכול להימנע מן הרושם שמאחורי הכותרת 'המבקר יטרף', מסתתר מישוהו המנסה לטרף דווקא את המבקר. מי מפחד כל כך מבדיקת מבקר המדינה בעניין פולארד?

בדיקת המבקר בעניין זה נעשית בהוראת הכנסת. אחרי 23 שנים בהן נמק פולארד בכלאו, הורתה ועדת הכנסת לביקורת המדינה לבדוק ולברר אחת ולתמיד, האם אכן נעשה כל הנדרש כדי להביא לשחרורו של פולארד. המבקר אמור לבחון לא רק את התנהגותה של הממשלה הנוכחית, אלא את זו של כל ממשלות ישראל בשנים הארוכות הללו.

פולארד הצטרף למודיעין הצי האמריקני ב-1979. כעבור שנים אחדות, במהלך שירותו ביחידת מחקר לניתוח והתרעה מפני טרור, גויס על ידי הלק"ם, הלשכה לקשרי מידע במשרד הביטחון, והעביר לידיעת ישראל מסמכים אמריקניים מסווגים. בראש הלק"ם עמד אז רפי איתן, היום ראש מפלגת הגמלאים והשר לענייני גמלאים בממשלת אולמרט. ראש הממשלה באותם ימים היה שמעון פרס. במהלך השנה בה פעל, העביר פולארד לישראל מידע שהוכר כבעל ערך מודיעיני רב.

ב-1985 נחשף פולארד. הוא ואן, אשתו הראשונה, ניסו למצוא מקלט בשגרירות ישראל בווינגטון, אולם נתקלו בסירוב. ראש הממשלה פרס נענה לדרישה אמריקנית, וישראל החזירה את המסמכים הגנובים, כשעליהם טביעת אצבעותיו של פולארד. מסמכים אלה שימשו ראיה במשפטון, ויש אומרים שבלעדיהם הוא לא היה מורשע. מאז יושב פולארד בכלא האמריקני. ב-1998, אחרי 13 שנות התנכרות, הכירה ישראל בפולארד כסוכן שפעל מטעמה. אך עד היום, אחרי 23 שנים בכלא, לא השכילה מדינת ישראל לשחררו.

מכתב נזעם מפולארד

ראש הוועדה לביקורת המדינה, ח"כ זבולון אורלב, שיזם את הבדיקה בענייניו של פולארד, מקווה שהפעם יינתנו תשובות לשאלות כבדות משקל: האם ראשי הממשלות הקודמים וראש הממשלה הנוכחי אכן עשו את המוטל עליהם? האם תבעו ודרשו את שחרורו של פולארד? האם ביקשה המדינה חנינה בעבורו? האם לפחות תבעו להכיר בפולארד כסוכן ישראלי ולא כאסיר פלילי, כדי להקל על תנאי מאסרו? אורלב מדגיש שלבדיקת המבקר קדם משא ומתן ארוך שניהל מול הממשלה והקואליציה, כדי שלא יתנגדו לה. "השקעתי מאות שעות עבודה כדי שיהיה מהלך מוסכם", הוא אומר השבוע. ואכן, עד השבוע שעבר התנהלה הבדיקה על מי מנוחות. שורה של גופים ממשלתיים וביטחוניים העבירה בחודשים האחרונים חוות דעת ומסמכים לידי המבקר בפיקוחו של אמיר קין, ראש המלמ"ב. הפרסום ב'דיעות' בא לאורלב בהפתעה. אולם, ראש ועדת ביקורת המדינה מעריך שבניגוד לאמור בעיתון, מאחורי הפרסום היזום עומדת דווקא לשכת רה"מ ולא מקור במערכת הביטחון. "אני מזהה את טביעת אצבעותיו של ראש הממשלה", אומר אורלב, "ואני מעריך כי מרגע שאנשים החלו למסור עדויות ומסמכים בפרשת פולארד, התברר ללשכת רה"מ שמצבם כנראה לא טוב. הדרך שבחרו, ולא בפעם הראשונה, היא ניסיון לדה-לגיטימציה של המבקר. היה פה ניסיון להטיל אימה על המבקר. זהו ספין של רה"מ המבקש להציל את עצמו על גבו של פולארד". בין כך ובין כך, מה קרה דווקא בשבוע שעבר, שהקפיץ את משרד רה"מ או את הגורמים עלומי השם במשרד הביטחון? את העניין הזה צריך כנראה לחלק לשניים. החלק הראשון הוא תכתובת קשה המתנהלת מזה חודשים ארוכים בין עורכת דינו של פולארד, ניצנה דרשן-לייטנר, לבין לשכת רה"מ בעניינים כספיים. יומיים לפני הפרסום ב'דיעות' אחרונות' התקבל בלשכת רה"מ מכתב חריף ביותר, ששלח פולארד מכלאו לראש הממשלה אהוד אולמרט. במכתבו, מוחה פולארד על תיאור מופרך, לדבריו, של נציבת תלונות הציבור במשרד רה"מ והיעצת המשפטית במשרד רה"מ, שלומית פארגו, לפיו "מדינת ישראל תומכת ועוזרת ליהונתן פולארד ומקורביו בכל היבט אפשרי".

פולארד אומר במכתב כי בניגוד לתיאורה של היועצת, לא הוא ולא אשתו אסתר, קיבלו ולו אגורה אחת של סיוע מן המדינה. על כן, כותב פולארד לאולמרט, "הוריתי לעורכת דיני להגיש בקשה לקבלת דו"ח מפורט, כולל קבלות על התמיכה הכספית בי ובאשתי". אם המדינה מקצה כספים לי ולאשתי, מוסיף פולארד במכתבו, "הרי שלא קיבלנו אותם. מי אם כן קיבל אותם? האם משרדך מקצה כספים בצורה לא חוקית למקורות אחרים? גם אם איני יודע בוודאות איזה תהליך השחתה מתרחש, אני יודע שמשוהו מדיף ריח מאוד לא טוב".

גם ברנע מתגייס

לא פשוט לקבל מכתב כזה מאדם שיושב בכלא למעלה מעשרים ושלוש שנים. הטיפול בפולארד על כל היבטיו הוא באחריות משרד רה"מ. הדבר האחרון שרה"מ זקוק לו הוא מכתב קורע לב של פולארד מהכלא, המאשים את משרדו בהזנחה ובשחיתות. איכשהו, יומיים אחרי המכתב הופיע הפרסום ב'ידיעות אחרונות'. האם זה היה הטריגר להדלפה? לא מן הנמנע. המכתב מעלה נקודה קריטית: אי סדרים כספיים. בניגוד לטענות שנטענו עד היום בדבר ליקויים והזנחה במאמצים לשחררו - טענות שאפשר לדחות בקלות יחסית על ידי נימוקים מדיניים וביטחוניים - הרי עם טענות על אי סדרים כספיים הרבה יותר קשה להתמודד באמצעות מסך עשן של שושו. יש כאן נקודה שמבקר המדינה בהחלט יכול לנעוץ בה את שיניו. ואם מסתכלים על התמונה היותר רחבה, הרי במקרה המכתב הזה מגיע באותו שבוע שבו גם נועם שליט, אביו המיוסר של גלעד שליט, מפנה אצבע מאשימה אל לשכת רה"מ, ואומר שאולמרט השיג אפס תוצאות במהלכים לשחרור בנו. באותו זמן מיקי גולדווסר, אימו של החייל הנעדר אהוד גולדווסר, אומרת כי אולמרט מייצר שלושה מקרי רון ארד חדשים בדרך טיפולו בשבויים ובנעדרים.

הערכתו של אורלב כי את הפרסום ב'ידיעות' יזמו גורמים במשרד רה"מ, מקבלת אישוש יומיים יותר מאוחר בטורו של נחום ברנע בגיליון השבת. מה שהרתיח את פולארד, כפי שהדגיש במכתבו לאולמרט, הוא תשובתה של היועצת המשפטית של רה"מ לעורכת דינו של פולארד עצמו כי "איני רואה מקום לפרט את המידע הכספי הנדרש, מחשש שהדבר יפגע בטובתו של מר פולארד ובמאמציה של מדינת ישראל לסייע לו". גם עורכת דינו של פולארד אומרת שהיא נדהמה מהתשובה. "על פי חוק, על משרד רה"מ לספק לי ולמרשי את הנתונים הכספיים. לא העליתי על דעתי שינהגו אחרת".

והנה, בעוד לשכת רה"מ מסרבת למסור לפולארד ובאת כוחו נתונים על התמיכה בו, ל'ידיעות אחרונות' היא דווקא מוסרת מספרים. בטורו מיום שישי שעבר של חתן פרס ישראל לתקשורת, נחום ברנע נאמר: "לדברי גורמים ממשלתיים, אן פולארד (אשתו הראשונה של פולארד) קיבלה עד 2004 סכומים שהצטברו לשני מיליון ושבע מאות וחמישים אלף דולר". אותם גורמים אליבא דברנע, "מסרבים לנקוב בסכומים שהועברו ליונתן פולארד

ולאשתו הנוכחית, אבל מציינים שהסכומים גבוהים לאין שיעור". ברנע אף מוסיף כי "מזכיר הממשלה לשעבר, ישראל מימון, פתח בפני אורלב את ספרי החשבונות". וכי "הסכומים היו מרשימים ביותר".

בבירור שעשיתי השבוע מול אורלב ומול מזכיר הממשלה לשעבר, אומרים השניים: לא מיניה ולא מקצתיה.

"מעולם לא פתחתי בפני זבולון אורלב שום ספרי חשבונות", אומר עו"ד ישראל מימון ל'מקור ראשון'. ואורלב מאשר: "אינני מבקר של ברנע או של התקשורת, אולם מימון צודק במאה אחוזים". מישוהו אם כן בקרב אותם "גורמים ממשלתיים" כנראה מזיע מאוד.

פולארד ככלי משחק

אורלב אומר שלהערכתו, בדיקת המבקר לא תארך זמן רב, "שבועות ספורים לכל היותר. הדו"ח לא יהיה כולו גלוי", הוא מוסיף, "אולם הוא יועבר לעיונם של חברי ועדת המשנה למודיעין בוועדת חוץ וביטחון". יש רק לקוות שהדו"ח יושלם לפני ביקורו של הנשיא בוש בישראל בחודש הבא לרגל חגיגות שנת ה-60 לישראל. גורמים העוסקים מקרוב בעניינו של פולארד מעריכים כי "זו שעת הכושר האולטימטיבית לבקש את שחרורו, כמחווה אמריקנית למדינת ישראל".

בהקשר הזה, יש עוד כמה וכמה דברים שהמבקר יכול לבדוק. למשל, האם ערב ביקורו הקודם של בוש בישראל נערך במשרד רה"מ, המופקד על הטיפול בפולארד, דיון מושכל לגבי האפשרות לבקש או לכל הפחות להתניע מהלך לבקשת חנינה בעבור פולארד. מה שנשאר בזיכרון מאותו ביקור הוא מכתב של הרב עובדיה יוסף המבקש לשחרר את פולארד, בעוד אולמרט מנסה למנוע מהשר אלי ישי להגישו לנשיא האמריקני. במשרד רה"מ סירבו לומר אם לקראת ביקורו הבא של בוש, בכוונתם להעלות את הנושא.

כאן אולי נכנס לתמונה החלק השני בתשבץ, אם אכן לשכת רה"מ היא המסתתרת מאחורי אותם "בכירים במערכת הביטחון" שמדליפים ומפעילים את 'ידיעות אחרונות' בעניין. אם יש לאולמרט ואנשיו כוונה לדרוש את שחרורו של פולארד, הרי חלון ההזדמנויות שלהם נע בין ביקורו הקרוב של הנשיא בוש בישראל, לבין סיום כהונתו של בוש בתום השנה.

האם במקרה זה, עתיד שחרורו של פולארד להיות חלק בלתי נפרד מעסקה כוללת לחתימת הסכם מדיני בין ישראל לרשות הפלשתינית? אם כן, אולמרט לא יהיה זה שהמציא את הגלגל. קדם לו בנימין נתניהו, שדרש וקיבל הבטחה מהנשיא קלינטון לשחרר את פולארד כחלק מהסכם וואי. כזכור, קלינטון לא עמד בדיבורו, והודיע לנתניהו אחרי חתימת ההסכם שראש ה-CIA מתנגד נחרצות ומאיים להתפטר אם ישוחרר פולארד.

בספרו *The Missing Peace* כתב דניס רוס, שליחו של הנשיא קלינטון למזרח התיכון, כי ב-1998, במהלך ועידת וואי, שאל אותו הנשיא קלינטון אם שחרורו של פולארד הוא עניין חשוב בישראל. תשובתו של רוס (עמ' 107)

438) היתה: "כן, כי הוא נחשב חייל, ובישראל אין מפקירים חיילים בשדה הקרב". לא בטוח שבישראל 2008 הקביעה הזו עדיין תופסת. על כל פנים, רוס מספר שהוא יעץ אז לנשיא שלא לשחרר את פולארד בגלל ערכו כקלף מיקוח פוליטי, אף שהאמין כי יש לשחררו משום שנענש יותר מאחרים שביצעו עבירות דומות. "...זה יהיה רווח גדול לישראל ואין לך הרבה כמוהו בכיס", אמר אז רוס לקלינטון, "אל תשתמש בו כעת, כי תצטרך אותו יותר מאוחר" (ע"מ 439).

וזו אולי תמצית הטרגדיה של פולארד, שהפך עם השנים מאסיר לנכס אסטרטגי.

גם שרון ניסה

שמו של פולארד עלה שוב בשלהי כהונתו של אריאל שרון. ראש הממשלה שרון העריך אז, ככל הנראה, שייקל עליו למכור לציבור הישראלי את תהליך ההתנתקות אם פולארד יהווה חלק מהעסקה הכוללת. אנו יודעים זאת עקב החלטתה של שגריר ישראל לשעבר בווינגטון, דני איילון, לחשוף את הסיפור, כדי לנסות ולקדם לפני כשנה עסקה לשחרור מרוואן ברגותי בתמורה לשחרור פולארד. איילון סיפר שערב ההתנתקות הציע שרון בחשאי לממשל האמריקני עסקה דומה, לפיה ישראל תשחרר את מרוואן ברגותי והאמריקנים ישחררו את יונתן פולארד. איילון העלה את העניין בשמו של שרון, בפגישה בארבע עיניים עם מזכירת המדינה. אולם קונדוליסה רייס דחתה את הרעיון על הסף. שרון היה מאוד לא מרוצה. הוא היה זקוק אז לחיזוקים ציבוריים ושובו של פולארד הביתה היה אמור להעניק לו את התמיכה הדרושה. אולם האמריקנים לא היו מעוניינים. בסופו של דבר, בעת ביקורו של שרון בחוותו של בוש, סוכם בין רייס לשרון, שיותר לשגריר איילון לבקר את פולארד בכלא. עד אז זכה פולארד לביקורים בדרג קונסולרי בלבד. בקיץ שעבר העריך איילון שהממשל האמריקני, שהיה אז מעוניין לחזק את מעמדו של אבו-מאזן באמצעות שחרור ברגותי, יהיה מוכן לשקול את העסקה מחדש. אבל דבר זה לא קרה.

כעת עומד על הפרק מצב דומה. הסכם וואי נחתם בשלהי כהונתו של הנשיא קלינטון, כשנה לפני סיומה. לוח הזמנים של בוש דומה. ממשל בוש כבר הודיע כי עד סוף 2008 ייחתם הסכם בין ישראל לפלשתינים. האם גם הפעם נרקמת עסקה לכרוך את שחרורו של פולארד בהסכם אנאפוליס, כדי לספק לו לגיטימציה בציבוריות הישראלית? האם הסכם מעין זה ייכרך במגה דיל, שבו, כדי לרצות את הפלשתינים, ישוחרר גם ברגותי? האם מישו חושש שמבקר המדינה יחשוף את השימוש בפולארד ככלי משחק?

זבולון אורלב אומר, שהניסיון לעשות בפולארד שימוש כנכס אסטרטגי הוא עניין חמור. "מקנן בי החשש הזה", הוא אומר, "אך אינני רוצה לחיות מפי השמועה". הדרך לפקח על הממשלה בעניין זה היא דרך ועדת חוץ וביטחון.

אולם ח"כ שטייניץ, חבר ועדת חו"ב, אומר שלא זכור לו בשנתיים האחרונות דיון כלשהו בעניינו של פולארד. לשאלתנו השבוע, האם לקראת ביקורו של הנשיא בוש בחודש הבא נדונה במשרד רה"מ או בממשלה, האפשרות לבקש מן הממשל חנינה ליונתן פולארד, השיב משרד רה"מ: "איננו נוהגים להתייחס לנושא".

ל'מקור ראשון' הם יכולים להשיב כך, אבל לא למבקר המדינה. מה שבטוח הוא כי ממשל בוש מטיל את כל כובד משקלו כדי שהסכם על בסיס אנאפוליס יחתם עד סוף השנה. זו דרכם היחידה של בוש ורייס להבטיח, שעל שמם יירשם משהו בנוסף לכישלון בעיראק. מה שעוד בטוח הוא, שלמבקר המדינה, מיכה לינדנשטראוס, לא יהיה משעמם לקראת יום העצמאות.

See Also:

English Text: Exposé: Who's Afraid of Pollard? - Pazeet Ravina – Makor Rishon

<http://www.jonathanpollard.org/2008/040408.htm>